

Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України
(ЦДАМЛМ України)

ФОНД № 1139

Драй-Хмара (справжнє прізвище – Драй)

Михайло Опанасович

(1889 – 1939)

український поет, перекладач і літературознавець

ОПИС № 1

справ постійного зберігання

1923, [1928]

Київ 2015

Зміст

	№№ од. зб.	№№ арк.
Передмова		3-7
Список скорочень		8
Іменний покажчик		9
I. Творчі документи Драй-Хмари М. О.	1	10
II. Листи Драй-Хмари М. О.	2	11
Додаток № 1		13

Передмова

Драй-Хмара (справжнє прізвище – Драй) Михайло Опанасович – український поет, перекладач і літературознавець. Народився 28 вересня¹ 1889 р. у с. Малі Канівці Золотоніського повіту Полтавської губернії². Початкову освіту здобув у Золотоноші. В 1906 р. по закінченню чотирьох класів Черкаської гімназії в якості стипендіата вступив до Колегії Павла Галагана у Києві, де навчався разом із майбутнім академіком-лінгвістом Ларіним Борисом Олександровичем, істориком літератури Отроковським Володимиром Михайловичем та поетом-неокласиком Филиповичем Павлом Петровичем. Тут почав займатися літературною творчістю: під впливом учителя російської літератури Іллі Кожина написав російською мовою свої перші вірші. Деякі з них, зокрема «Девушка в алой косынке», були надруковані у журналі «Лукоморье», що видавався у Колегії.

Успішно закінчивши Колегію в 1910 р., Драй-Хмара М. О. продовжив навчання на історико-філологічному факультеті Київського Імператорського університету святого Володимира, де відвідував семінарії російської філології академіка Перетца Володимира Миколайовича. Вже на другому році навчання опублікував своє дослідження «Интермедии I-ой половины XVIII в. в рукописи собрания Тихонова Петербургской публичной библиотеки». В 1913 р. з метою вивчення слов'янських мов та літератур був відряджений університетом та Київським слов'янським благодійним товариством за кордон, де студіював фонди архівів і бібліотек Львова, Загреба, Белграда, Будапешта та Бухареста. Результатом роботи стала наукова праця про творчість хорватського письменника та філософа XVIII ст. Качича-Міошича Андрію³, відзначена золотою медаллю університету.

Закінчивши Київський університет у 1915 р., Драй-Хмара М. О. залишився у ньому в якості професорського стипендіата. Проте, у зв'язку з евакуацією

¹ 10 жовтня за новим стилем.

² Нині Чорнобаївського р-ну Черкаської обл.

³ Поэтическое произведение А. Качича-Миошича: «Razgovor ugodni naroda slovinskoga» // Университетские известия. – 1914. – Т. 9, ч. 1. – С. 15-18.

вузу до Саратова в ході Першої світової війни був відправлений до Імператорського Петроградського університету, де працював під керівництвом відомих учених-славістів: Бодуена де Куртене Івана Олександровича, Лаврова Петра Олексійовича та Шахматова Олексія Олександровича. В Петрограді брав активу участь у діяльності українського студентства, що значно вплинуло на його формування як українського вченого та поета.

В травні 1917 р. Драй-Хмара М. О. повернувся до Києва, де читав лекції на учительських курсах. Протягом 1918-1921 рр. працював приват-доцентом на кафедрі слов'янської філології історико-філологічного факультету Кам'янець-подільського державного українського університету. Редагував «Записки КПДУУ». Після кількох реорганізацій університету, здійснених радянською владою в січні-лютому 1921 р., продовжував працювати у Кам'янець-Подільському інституті народної освіти.

З 1923 по 1929 рр. Драй-Хмара М. О. обіймав посаду професора кафедри українознавства Київського медичного інституту. Водночас співпрацював із рядом науково-дослідних та культурно-просвітніх організацій, серед яких: Науково-дослідний інститут мовознавства ВУАН, Історико-літературне товариство ВУАН, Комісія для дослідження історії української мови ВУАН, Комісія для складання словника української живої мови ВУАН, Польський педагогічний інститут і т. ін.

У лютому (за іншими даними – у березні¹) 1933 р. Драй-Хмара М. О. був вперше заарештований за звинуваченням у контрреволюційній діяльності. Звільнившись з-під варті за кілька місяців, не міг ніде влаштуватися на постійну роботу. Вдруге заарештований у вересні 1935 р. 28 березня 1936 р. рішенням Особливої наради при НКВС СРСР отримав п'ять років виправно-трудових таборів. Відбував покарання на Колимі. 27 травня 1938 р. постановою трійки УНКВС по «Дальстрою» отримав додатково десять років ув'язнення за антирадянську пропаганду в таборах.

¹ Брюховецький В. Михайло Драй-Хмара // ...З порога смерті... Письменники України – жертви сталінських репресій / [упоряд. О. Г. Мусієнко]. – К.: «Радянський письменник», 1991. – С. 166.

За офіційною версією, Драй-Хмара М. О. помер у одному з колимських таборів 19 січня 1939 р. внаслідок ослаблення серцевої діяльності. За неофіційною, – був розстріляний у квітні 1939 р.¹. Похований на березі р. Паутова поблизу табірнього поселення Ларюкова². Реабілітований 28 листопада 1989 р.

В історію української літератури Драй-Хмара М. О. увійшов як учасник літературного угруповання неокласиків³, до якого, крім нього, належали Бурггардт Освальд (псевдонім – Юрій Клен), Зеров Микола Костьович, Рильський Максим Тадейович та Филипович Павло Петрович. Свої перші вірші, написані українською мовою («Молода весна», «Поки не вмру, не перестану», «Хмеліють хмари, хвилюють в трансі»), надрукував у кам'янець-подільських літературних журналах: «Нова думка» (1920 р., ч. 1-3) та «Буяння» (1921 р., ч. 1). В подальшому друкувався у харківських, київських та дніпропетровських журналах: «Шляхи мистецтва», «Нова громада», «Червоний шлях», «Життя й революція», «Всесвіт», «Зоря», «Глобус», «Літературний ярмарок».

Єдина прижиттєва збірка поезій Драй-Хмари М. О. – «Проростень» з'явилася у Києві в 1926 р. Інша збірка його віршів – «Сонячні марші», підготовлена до друку в 1933-1935 рр., так і не побачила світ за життя поета у зв'язку з його арештом. Один із найвідоміших творів Драй-Хмари М. О. – сонет «Лебеді» було надруковано у № 1 харківського художньо-літературного місячника «Літературний ярмарок» за 1928 р.

Знаючи дев'ятнадцять мов, Драй-Хмара М. О. багато уваги приділяв перекладацькій роботі: перекладав твори російських (Блок О. О., Єсенін С. О., Лермонтов М. Ю., Пушкін О. С.), білоруських (Богданович М. А.), польських (Міцкевич А.), чеських (Гора Й., Махар Й.-С.), французьких (Бодлер Ш., Верлен П., Леконт де Ліль Ш., Маллярме С., Сюллі-Прюдом), австрійських

¹ Василевський П. Так він загинув на Колимі // Літературна Україна. – 1989. – 2 жовтня.

² Нині селище Ягоднинського муніципального р-ну Магаданської обл. Російської Федерації.

³ Зорієнтована на античну класику художня школа українських поетів, яка продовжувала гуманістичні традиції європейської поезії нового часу.

(Верфель Ф., Цвайг С.), бельгійських (Роденбах Ж.) поетів, карело-фінський епос «Калевала». Частково переклав «Божественну комедію» Данте А.

Вагомим є також літературознавчий доробок Драй-Хмари М. О., репрезентований дослідженнями: «Поэтическое произведение А. Качича-Миошича: «Razgovor ugodni naroda slovinskoga» (1914 р.), «Леся Українка. Життя і творчість» (1926 р.), «Віла-Посестра» (1927 р.), «Бояриня» (1929 р.), «Про чеський переклад поезій П. Тичини» (1929 р.), «Життя і творчість М. Багдановича» (1929 р.), «Проблеми сучасної славістики» (1929 р.), «Творчий шлях Казіміра Тетмаєра» (1930 р.), «Гене́за Шевченкової поезії «У тієї Катерини хата на помості» (1930 р.), «Фрагменти менського пергаменового апракоса XIV ст.» (1931 р.) і т. ін.¹.

Представлені у даному описі документи до архіву-музею передали літературознавець Купріянов І. Т. у 1989 р. та співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Академії наук України² Гальченко С. А. у 1992 р. На їхній основі було сформовано особовий фонд № 1139. В 2015 р. зазначені документи взято на науково-технічне опрацювання, внаслідок якого укладено опис № 1 справ постійного зберігання на 2 одиниці зберігання за 1923, [1928] рр.

¹ *Ашер О.* Портрет Михайла Драй-Хмари // Михайло Драй-Хмара. З літературно-наукової спадщини / [за ред. Г. Костюка]. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: б. в., 1979. – С. 13-28; *Брюховецький В.* Михайло Драй-Хмара // ...3 порога смерті... Письменники України – жертви сталінських репресій / [упоряд. О. Г. Мусієнко]. – К.: «Радянський письменник», 1991. – С. 165-167; Драй-Хмара Михайло Панасович // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Незабутні постаті / [авт.-упоряд.: О. Матвійчук, Н. Струк; ред. колегія: В. В. Скопенко (голова) та ін.]. – К.: «Світ успіху», 2005. – С. 346-347; *Дзюба І.* Він хотів «жити, творити на своїй землі...» // Драй-Хмара М. Вибране / [упоряд.: Д. Паламарчук, Г. Кочур]. – К.: Дніпро, 1989. – С. 5-39; *Дзюба І. М.* Драй-Хмара Михайло Опанасович // Енциклопедія сучасної України. Т. 8 / [ред. колегія: Дзюба І. М. (співголова), Жуковський А. І. (співголова), Железняк М. Г. (відп. секретар) та ін.]. – К.: б. в., 2008. – С. 377-379; *Жулинський М.* Шлях із неволі, з небуття // Драй-Хмара М. Літературно-наукова спадщина / [упоряд.: С. А. Гальченко, А. В. Ріпенко, О. Ф. Томчук]. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 3-16; *Копилов С. М.* Драй-Хмара в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918-1921 рр.) // Матеріали ІХ Подільської історико-краєзнавчої конф. – Кам'янець-Подільський: КПДПІ, 1995. – С. 264-268; *Паламарчук О. Л., Чмир О. Р.* Славістика в Київському університеті між двома світовими війнами // Слов'янський світ: зб. наук. пр. – К.: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, 2009. – Вип. 7. – С. 3-13; *Рева Л.* Драй-Хмара: людина «відважно чіткого духовного національно-політичного профілю» // Вісник Книжкової палати. – 2007. – № 6. – С. 33-38; *Рева Л.* Творчість Михайла Драй-Хмари крізь призму тенденцій у світовій літературі // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 6. – С. 50-52; *Чорній В.* Перший український підручник зі слов'янознавства Михайла Драй-Хмари // Проблеми слов'янознавства. – 2010. – Вип. 59. – С. 201-207; *Чорній В.* Славістична спадщина Михайла Драй-Хмари // Проблеми слов'янознавства. – 2009. – Вип. 58. – С. 11-24.

² Нині Національна академія наук України (з 1994 р.).

Справи опису розміщено у розділах: «Творчі документи Драй-Хмари М. О.» та «Листи Драй-Хмари М. О.».

Розділ «Творчі документи Драй-Хмари М. О.» представлено автографом сонету «Лебеді».

Розділ «Листи Драй-Хмари М. О.» репрезентовано ксерокопією листа фондоутворювача українському літературознавцю, бібліографу Плевако Миколі Антоновичу, до якої додано ксерокопії автографів автобіографії Драй-Хмари М. О. та його віршів: «Бабине літо», «Зоріти ніч і плакати з вами...», «Лани – як хустка в басамани...», «Під блакиттю весняною...», «Прощання з Поділлям», «Ревно забилося в тривозі...», «Справдилися навісні вироки...», «Я п'ю прив'ялу тишу саду...».

Документи у розділах систематизовано за структурно-хронологічною ознакою. Їхній фізичний стан в цілому задовільний.

Опис укладено згідно з методичним посібником «Робота з документами особового походження» (К., 2009).

Передмову склав:

науковий співробітник

відділу довідкового апарату

та обліку документів

Р. О. Загорулько

14 лютого 2015 р.

Список скорочень

арк.	аркуш
ВУАН	Всеукраїнська академія наук
КПДУУ	Кам'янець-Подільський державний український університет
НКВС	Народний комісаріат внутрішніх справ
прим.	примітка
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
УНКВС	Управління Народного комісаріату внутрішніх справ

Іменний покажчик

	№№ од. зб.
[Плевако] М. А.	2

Затверджено
Рішенням експертно-перевірної
комісії ЦДАМЛІМ України
25.02.2015 р. Протокол № 2

ФОНД № 1139

Драй-Хмара (справжнє прізвище – Драй)

Михайло Опанасович

(1889 – 1939)

український поет, перекладач і літературознавець

ОПИС № 1

справ постійного зберігання

1923, [1928]

Надходження згідно з актами № 123 від 19.07.1989 р., № 9 від 16.01.1992 р.

№№ з/п	Заголовок справи	Крайні дати док.	К-сть док.	К-сть арк.	Прим.
I. ТВОРЧІ ДОКУМЕНТИ ДРАЙ-ХМАРИ М. О.					
1.	«Лебеді». Сонет. Автограф.	[1928]	1	1	

№№ з/п	Заголовок справи	Крайні дати док.	К-сть док.	К-сть арк.	Прим.
II. ЛИСТИ ДРАЙ-ХМАРИ М. О.					
2.	[Плевако] М. А. Ксерокопія. Додатки: 1) Автобіографія Драй-Хмари М. О. Автограф. Ксерокопія. Арк. 2. 2) Драй-Хмара М. О. «Бабине літо», «Зоріти ніч і плакати з вами...», «Прощання з Поділлям», «Справдилися навісні вироки...», «Я п'ю прив'ялу тишу саду...» та ін. Вірші. Автограф. Ксерокопія. Арк. 2-6.	9 вересня 1923	10	6	

В опис № 1 внесено 2 (дві) одиниці зберігання з № 1 по № 2 – 11 (одинадцять) документів на 7 (семи) аркушах.

Опис склав:

науковий співробітник

відділу довідкового апарату

та обліку документів

14 лютого 2015 р.

Р. О. Загорулько

Прийнято на постійне зберігання до ЦДАМЛІМ України 2 (дві) одиниці зберігання – 11 (одиннадцять) документів на 7 (семи) аркушах.

Документи передав:

науковий співробітник

відділу довідкового апарату

та обліку документів

Р. О. Загорулько

Документи прийняв:

головний спеціаліст

відділу забезпечення

збереженості документів

Т. М. Снежкова

02 березня 2015 р.

Додаток № 1
до опису № 1
фонду № 1139

Список
літератури, переданої до ЦДАМЛІМ України
згідно з актом № 123 від 01.09.1990 р.

№№ з/п	Автор і назва	К-сть	Інв. №	Прим.
1.	Михайло Драй-Хмара. З літературно-наукової спадщини. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: НТШ, 1979.	1	51804	
	* * *			
2.	Asher O. Dray-Khmara. – New-York: The University of Manitoba, 1975.	1	51807	
3.	Asher O. Letters from the Gulag. The life, letters and poetry of Michael Dray-Khmara. – New-York: Robert Speller and sons, 1983.	1	51806	
4.	Asher O. A Ukrainian poet in the Soviet Union. – New-York: Svoboda, 1959.	1	51805	

Всього до списку внесено 4 (чотири) назви друкованих видань у 4 (чотирьох) примірниках з № 1 по № 4.

Список склав:

завідувач сектору

зберігання друкованих видань

14 лютого 2015 р.

О. С. Алексеєнко